

Обставини справи

Справа стосувалася обмежувального припису стосовно заявника, якому було заборонено наближатися до своєї доньки на відстань менше 100 метрів, відвідувати її дім та школу, а також стверджуваного невиконання національним судом вимоги національного законодавства щодо перегляду необхідності такого припису кожні два місяці.

У липні 2013 року заявник одружився з D.B.L. (далі – мати). У грудні 2013 року народилася їхня донька D. У грудні 2021 року заявник подав на розлучення і просив надати йому опіку над D.

Під час провадження щодо розлучення та встановлення опіки над дитиною мати звернулася до поліції, стверджуючи, що заявник надсилав їй погрозливі повідомлення. Після допиту заявника поліція звернулася до прокуратури за фактом погроз матері D.

Пізніше мати повідомила поліцію, що в період з жовтня 2022 року до березня 2023 року заявник фізично й психологічно знущався над D. Тоді двоє поліцейських опитали D. Вона заявила, що не бачилась із заявником з жовтня 2022 року, бо не хотіла його бачити; коли вона проводила з ним час після того, як він виїхав з їхньої квартири, він бив її по обличчю та тілу, погрожував та ображав її.

Поліція допитала заявника, який заперечив обвинувачення. Згодом поліція звернулася до прокуратури з кримінальною скаргою стосовно заявника за заподіяння тілесних ушкоджень в результаті домашнього насильства та за насильство над дитиною. До кримінальної скарги були додані копії заяв D. та свідків, а також копії психіатричних медичних висновків, у яких зазначалося, *inter alia*, що D. не хотіла бачитися із заявником і висловлювала страх розлуки з матір'ю.

Прокурор звернувся до слідчого судді з проханням застосувати до заявника запобіжні заходи відповідно до пунктів 1, 5 і 6 статті 146 та пункту 5 статті 146 Закону про кримінальне провадження.

06 березня 2023 року слідчий суддя задовольнив клопотання прокурора. Відповідно до пунктів 1, 5 і 6 статті 146 та пункту 5 статті 146 Закону про кримінальне провадження, він ухвалив рішення, згідно з яким заявнику було заборонено наближатися до D. та її матері на відстань менше 100 метрів, а також відвідувати школу D. і квартиру, де вона проживала разом із матір'ю («обмежувальний припис»). Зазначалося, що ці заходи застосовуватимуться протягом необхідного часу, але не пізніше ніж до ухвалення остаточного рішення у кримінальному провадженні. Суд повинен був переглядати необхідність застосування цих заходів кожні два місяці.

09 березня 2023 року заявник оскаржив це рішення, стверджуючи, що він не міг вчиняти насильство щодо D. у період з жовтня 2022 року до березня 2023 року,

оскільки з 02 жовтня 2022 року він її майже не бачив. Суд у складі трьох суддів відмовив у відкритті апеляційного провадження.

12 травня 2023 року прокурор прийняв рішення про закриття кримінального провадження стосовно заявника, не виявивши ознак вчинення зазначених злочинів. Тоді заявник звернувся до слідчого судді з проханням про скасування обмежувального припису. Слідчий суддя надіслав це клопотання прокурору, який у відповідь зазначив, що мати D. ще має право оскаржити рішення прокурора про закриття кримінального провадження, оскільки це рішення ще не було їй вручене.

14 вересня 2023 року прокурор повідомив слідчому судді, що рішення про закриття кримінального провадження є остаточним, і запропонував скасувати обмежувальний припис.

02 жовтня 2023 року слідчий суддя, діючи за власною ініціативою та посилаючись на пропозицію прокурора, скасував обмежувальний припис. Він виснував, що законні підстави для його застосування більше не існували, оскільки прокурор закryw кримінальне провадження щодо заявника.

Оцінка Суду

(i) Чи було втручання у право заявника на сімейне життя

ЄСПЛ насамперед зазначив, що обмежувальний припис, виданий слідчим суддею, забороняв заявнику наближатися до D. на відстань менше 100 метрів та відвідувати її дім та школу (див. пункт 24 рішення). Тому він фактично позбавив заявника можливості особисто бачитися з його дев'ятирічною донькою.

ЄСПЛ неодноразово зазначав, що рішення, які обмежують право заявників на спілкування з дітьми, є втручанням в їхнє право на сімейне життя (див., серед багатьох інших, рішення у справах «Bîzdîga v. the Republic of Moldova», № 15646/18, § 55, від 17 жовтня 2023 року, «Katsikeros v. Greece», № 2303/19, § 49, від 21 липня 2022 року; порівняйте з рішенням у справі «Giuliano Germano v. Italy», № 10794/12, §§ 77 та 81, від 22 червня 2023 року).

У цій справі Уряд стверджував, що обмежувальний припис не становив втручання у право заявника на повагу до сімейного життя, бо D. відмовлялася бачитися з ним. Однак ЄСПЛ не погодився із цим аргументом. Суд повторив, що право дитини висловлювати власні погляди не слід тлумачити як таке, що фактично надає дітям беззастережне право вето без розгляду будь-яких інших факторів і здійснення оцінки для визначення їхніх найкращих інтересів; такі інтереси, як правило, передбачають підтримку зв'язків дитини із сім'єю за винятком випадків, коли подібне може зашкодити її здоров'ю та розвитку (див., наприклад, рішення у справі «Suur v. Estonia», № 41736/18, § 79, від 20 жовтня 2020 року).

ЄСПЛ дійшов висновку, що обмежувальний припис становив втручання у право заявника на повагу до його сімейного життя.

(ii) Чи було втручання здійснено «згідно із законом» та чи переслідувало воно законну мету

ЄСПЛ зазначив, що рішення про видачу обмежувального припису мало правову підставу в пунктах 1, 5 і 6 статті 146 та пункті 5 статті 146 Закону про кримінальне провадження, що не заперечувалося сторонами.

Стосовно мети втручання, ЄСПЛ зауважив, що у своїх рішеннях слідчий суддя та колегія у складі трьох суддів посилялися на необхідність забезпечити безперешкодний перебіг кримінального провадження щодо заявника, а також, зокрема, запобігти можливому надмірному впливу заявника на показання матері та D. у цьому провадженні. Крім того, в обох рішеннях згадувалося про психологічний та психічний стан D. (див. пункти 24 та 26 рішення).

Отже, ЄСПЛ визнав, що втручання у право заявника на сімейне життя мало законну мету запобігання заворушенням чи злочинам (порівняйте зі згаданим рішенням у справі «Giuliano Germano v. Italy», § 122; «Deltuva v. Lithuania», № 38144/20, § 38, від 21 березня 2023 року; та «Hagyó v. Hungary», № 52624/10, § 77, від 23 квітня 2013 року) і захисту здоров'я, прав і свобод D. (порівняйте, наприклад, з рішенням у справі «E.M. and Others v. Norway», № 53471/17, § 51, від 20 січня 2022 року; «Katsikeros v. Greece», § 51; «D'Alconzo v. Italy», № 64297/12, § 62, від 23 лютого 2017 року).

(iii) Чи було втручання «необхідним у демократичному суспільстві»

У цій справі рішення про видачу обмежувального припису було прийнято в межах розгляду двох кримінальних скарг проти заявника, одна з яких стосувалася стверджуваного фізичного та психологічного насильства над D. Клопотання прокурора про видачу обмежувального припису супроводжувалося, *inter alia*, медичними довідками й звітами, які вказували, що D. була розлюченою, сумною та схвильованою, а також заявою D. про те, що заявник раніше бив її, ображав і погрожував їй, що було підтверджено заявою її бабусі по материнській лінії (див. пункти 21-22 рішення). Ці докази, ймовірно, могли надати *prima facie* достовірності твердженням проти заявника. Крім того, слідчий суддя видав обмежувальний припис у той самий день, коли прокурор подав відповідне клопотання.

Суд погодився із твердженням заявника, що жоден із медичних доказів, поданих слідчому судді, не вказував на те, що D. було завдано фізичну шкоду. Слідчий суддя також не надав обґрунтування щодо твердження заявника про те, що він не міг застосувати насильство до D., оскільки не бачив її протягом періоду, що розглядався в межах кримінального провадження. Утім, ЄСПЛ визнав, що, видавши обмежувальний припис у той самий день, слідчий суддя проявив обережність і діяв швидко, щоб захистити інтереси D., які були першочерговими (порівняйте з рішенням у справі «N.V. and C.C. v. Malta», № 4952/21, § 66, від 10 листопада 2022 року).

Однак ці міркування не застосовувалися до ухвалення колегією у складі трьох суддів рішення щодо апеляційної скарги заявника. Колегія суддів діяла швидко, ухваливши рішення лише через шість днів після подання скарги. Однак, ЄСПЛ вважав, що в колегії не було перешкод для більш глибокого вивчення обставин справи, принаймні на підставі ретельного аналізу вже наявних матеріалів. На відміну від слідчого судді, колегія суддів мала доступ до додаткових доказів, поданих заявником разом із його апеляційною скаргою, зокрема копії скарги заявника до Центру соціального захисту щодо невиконання рішення про його спілкування з D. від січня 2023 року, у яких заявник неодноразово заявляв, що він майже не бачився зі своєю донькою від 02 жовтня 2023 року, що охоплювало весь період, протягом якого він, як стверджувалося, застосовував до неї насильство (від жовтня 2022 року до березня 2023 року – див. пункт 19 рішення).

Незважаючи на це, колегія суддів не навела жодних конкретних обґрунтувань у відповідь на ці додаткові доводи, подані заявником (порівняйте з рішенням у справі «Širvinskas v. Lithuania», № 21243/17, §§ 102 і 113, від 23 липня 2019 року). Недостатнє обґрунтування рішення (див. пункт 26 рішення) повторювало причини, наведені слідчим суддею в рішенні про видачу обмежувального припису (порівняйте, *mutatis mutandis*, з рішенням у справі «Soares de Melo v. Portugal», № 72850/14, § 115 *in fine*, від 16 лютого 2016 року).

Крім того, з рішення не було зрозуміло, що проводилася автономна й всебічна оцінка ризику (див. згадане рішення у справі «Bîzdîga v. the Republic of Moldova», № 15646/18, § 62, 17 жовтня 2023 року). Зокрема, колегія суддів не з'ясувала, чи існувала реальна небезпека того, що до D. буде застосовано насильство, та проігнорувала відповідну інформацію, на яку було звернено її увагу (порівняйте зі згаданим рішенням у справі «N.V. and C.C. v. Malta», § 66).

ЄСПЛ також зазначив, що обмежувальний припис було видано 06 березня 2023 року і скасовано 02 жовтня 2023 року, тобто він діяв протягом майже семи місяців. Відповідно до пункту 3 статті 146 Закону про кримінальне провадження та як зазначено в самому рішенні про видачу обмежувального припису (див. пункт 24 рішення), необхідність застосування останнього мала переглядатися кожні два місяці, тобто 06 травня, 06 липня та 06 вересня 2023 року.

Навіть якщо припустити, що слідчий суддя дійсно переглядав необхідність продовження дії обмежувального припису без ухвалення письмових рішень, за таких обставин було б неможливо надати жодне обґрунтування, тим паче релевантне й достатнє. За відсутності вмотивованих рішень ЄСПЛ не міг встановити, чи провів суддя всебічне дослідження, необхідне за статтею 8 Конвенції (див. пункт 57 рішення), з урахуванням усіх відповідних аспектів сімейної ситуації та оцінки інтересів усіх зацікавлених осіб, включно з найкращими інтересами D. Також заявника не було поінформовано та залучено до перегляду рішення про продовження дії обмежувального припису.

Отже, недостатнє обґрунтування рішення колегією суддів, якою було підтверджено дію обмежувального припису, разом із відсутністю формально обґрунтованих рішень, проведенням ретельної перевірки на підставі оновленої інформації, а також неучастю заявника у процесі обов'язкового періодичного перегляду рішення про продовження дії обмежувального припису, не відповідали процесуальним вимогам статті 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 24 червня 2025 року й набуло статусу остаточного 24 вересня 2025 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.